

Oponentský posudek o disertační práci k získání titulu Ph.D. v oboru Pomocné vědy historické (stud. program Historické vědy) na FF UK:

PhDr. Pavel Trnka

Diplomatika a správa kláštera Teplá ve druhé polovině 15. století

Předmětem disertační práce je detailní výzkum diplomatiky a správy tepelského kláštera za dlouhé vlády opata Zikmunda Hausmanna, tj. v letech 1459-1506. Hausmann byl jedním z nejvýznamnějších opatů v celých staletých dějinách kláštera, který se vryl především do povědomí badatelů tepelské knihovny. A to díky obrovitým iluminovaným kodexům, které nechal zhotovit pro liturgické potřeby kláštera v Magdeburku. Nikoli náhodou si Pavel Trnka vybral právě dobu jeho abaciátu, protože právě pro ni se v tepelském archivu dochoval bohatý diplomatický materiál. Navíc jsou dějiny Teplé právě v této době mimořádně zajímavé a zasahují i do české historie. Klášter, který jako jeden z mála přežil bez úhony husitskou revoluci, byl na jaře 1467 vypleněn katolickou šlechtou v odvetu za podporu, kterou klášter poskytoval husitskému králi Jiřímu z Poděbrad. Paradox dějin, který tu vystoupí plasticky do popředí na podkladě velmi pečlivé práce s prameny. Čtenář až trne, když sleduje jak opatrně a přesto v důsledku nešťastně musel opat Zikmund lavírovat mezi exkomunikovaným králem Jiřím a papežskou stranou. Tímto chci zdůraznit, že Pavel Trnka je schopen napsat čtivý, ba napínavý text.

Ale vraťme se na začátek. Celá práce je rozdělena do tří hlavních oddílů. První se zabývá středověkými dějinami kláštera s důrazem na zkoumané období, a to až do roku 1526. Je to jakýsi obsáhlý úvod, nicméně už v této části je text založen nejen na bezvadné znalosti literatury, ale i pramenů. Takže se vlastně od počátku jedná o syntézu. Další dva velké oddíly jsou těžištěm disertace. Za prvé je to klášterní diplomatika, za druhé správa kláštera. Diplomatika se týká listin, otevřených listů, missivů a úředních knih. Dále také pečeti a klášterní kanceláře. Vše je pečlivě dokumentováno a podchyceno, jak v obsahové a formulační, tak i ve fyzické podobě. Oddíl o klášterní správě je pak z podstaty věci více syntetický, autor tu začal od fungování premonstrátského řádu jako celku a Teplé v jeho rámci. Důležité je tu sledování vztahu Teplé k ženskému proboštví v Chotěšově, neboť osvětluje fungování vztahů mezi mužskými a ženskými kanoniemi vůbec. Další pozornost Trnka upřel na klášterní hospodářství, dvory, rybníky, hornictví atd. Nakonec se soustředil na studium farní správy, která hrála u premonstrátů vždy důležitou roli, a také na vztah opatství ke královské komoře. Fundátorská práva totiž přešla už za života zakladatele Hroznaty na české krále. Z detailního až minuciózního popisu tu autor plynule přechází do syntetického historického výkladu, aby se zase

v novém oddíle vrátil k popisu pramenů. Řemeslo archiváře a pomocného vědce zvládá perfektně, a proto je i jeho výklad dějin naprosto spolehlivý.

K textu nemám zásadních připomínek, chci se omezit jen na několik málo drobností. Terminologicky (v češtině) nepovažuji za správný pojem „premonstrátský opat“, zde používaný pro opata z Prémontré. Jednoznačnější je termín generální opat. Dále, z výčtu pramenů pro majetkový vývoj Teplé vypadla (na s. 247) zmínka o Hroznatově testamentu, nicméně objevuje se pak v dalším textu. Ve výčtu by však chybět neměla. A nejzávažnější připomínka na konec – autor se místy v textu opakuje. Kupříkladu ve výkladu o králi Jiříkovi (s. 37 a znovu s. 393) nebo o hříšném chotěšovském proboštu Erhardovi (s. 204 a znovu s. 403).

Přesto závěrem mohu konstatovat, že jsem disertaci četl s potěšením, autor opravdu bravurně prokázal, že se bezpečně pohybuje na poli pomocných věd historických a že je mocen jak historické analýzy tak syntézy. Vřele práci doporučuji k obhajobě a k nejlepšímu hodnocení!

V Praze 29. dubna 2016

doc. PhDr. Petr Kubín, Ph.D., Th.D.